

Naslov članka/Article:

Primer obravnave Levstikovega Krpana kot domačega branja z izdelavo knjižice

Fran Levstik's »Martin Krpan« as Required Reading and Making of a Booklet

Avtor/Author:

Helena Kostelec

DOI:

CC licenca

Priznanje avtorstva-Nekomercialno-Brez predelav

Slovenščina v šoli št. 2/2019, letnik 22

ISSN 1318-864X

Izdal in založil: Zavod Republike Slovenije za šolstvo

Kraj in leto izdaje: Ljubljana, 2019

Spletna stran revije:

<https://www.zrss.si/strokovne-revije/slovenscina-v-soli/>

Primer obravnave Levstikovega Krpana kot domačega branja z izdelavo knjižice

Fran Levstik's »Martin Krpan« as Required Reading and Making of a Booklet

Izvleček

V prispevku predstavljam obravnavo domačega branja *Martina Krpana* z izdelavo knjižice o tej knjigi. Gre za obvezno književno besedilo za sedmi razred v učnem načrtu za slovenščino. Ta pripovedka ni le vsebinsko bogata, ampak učenci s tem delom obogatijo tudi literarnovedno znanje. Vse to zajema knjižica, ki so jo učenci izdelali.

Abstract

The article presents an approach to the required reading of »Martin Krpan« by making a booklet about the topic of the book. The book is a compulsory literary text in the seventh grade Slovenian curriculum. The tale is rich in content and allowed students to upgrade their literary knowledge which was then included in the booklet that they made themselves.

Ključne besede:

domače branje, izdelava knjižice, Martin Krpan, sedmi razred, pripovedka, vsebina, literarnovedno znanje

Keywords:

required reading, making of a booklet, Martin Krpan, seventh grade, tale, content, literary knowledge

roman

vejica

oklepaj

beseda

glagol

zaimsek

vrste besedil

poved

43

intonacija

sej

met

V članku predstavljam pozitivno izkušnjo obravnave domačega branja, ki je vključevala izdelavo knjižice o prebrani knjigi, in sicer *Martina Krpana* pisatelja Frana Levstika.

Uvod

V učni načrt za slovenščino je kot obvezno besedilo v sedmem razredu vključena tudi pripovedka Frana Levstika *Martin Krpan*. Običajno jo z ostalimi slovenistikami na naši šoli obravnavam v sklopu domoljubne književne umetnosti. Ker imamo izvodov knjig na šoli dovolj za en povprečen razred, so sedmošolci delo najprej prebrali doma. Čeprav je besedilo v celoti v delovnem zvezku, sem jim rajši razdelila knjige, da so bili osredotočeni samo na zgodbo. Zatem pa so brali še enkrat, in sicer glasno pri pouku. Tako so si učenci zgodbo dobro zapomnili in hkrati sem jim lahko sproti razložila manj znane ali neznane besede. Ker besedilo ni dolgo, so ga izmenjaje glasno prebrali v eni šolski uri. Branju je v naslednjih štirih urah in delu doma sledila izdelava knjižice o knjigi. Naj omenim, da so učenci z veseljem sprejeli tak način obravnave domačega branja. Tako so lahko pokazali več sposobnosti: razumevanje besedila, umetniško in grafomotorično sposobnost, tudi socialne vrline, kot so sodelovanje, pomoč vrstniku, prilagajanje udeležencem skupine in upoštevanje mnenj le-teh. Pri tem pa je bilo uresničenih tudi kar nekaj standardov znanja, ki so za beležena v učnem načrtu za slovenščino od 93. do 95. strani.

Potek izdelave knjižice o knjigi

Ko so učenci knjigo prebrali doma in zatem še enkrat skupaj glasno pri uri, je sledila izdelava knjižice o knjigi. Torej, prva ura obravnave je bila mimo, sledila je druga ura. Ker je bilo učencev ravno dvajset, se je razdelitev na pet skupin po štiri učence lepo izšla. Namenoma nisem hotela narediti večjih skupin, da je bilo sodelovanje med njimi čim bolj tekoče in kakovostno. Vsak učenec je dobil mapo z navodili za izdelavo, ki smo jih potem skupaj prebrali. Pri sestavi navodil in vprašanj sem si pomagala z učbeniki, priročniki ali spletnimi viri, ki so navedeni na koncu članka. Sledila je izdelava same knjižice. S kupa listov si je vsak vzel pet listov formata A4, en šelešamer A4 poljubne barve in en bel šelešamer, ki je bil malce manjši kot format A5. Zatem so morali vse liste razen slednjega naštetega prepogniti, da so dobili nekakšno knjižico formata A5. Če povzamem, prvi je bil šelešamer in potem pet navadnih listov. Zatem so učenci ob pregibu z luknjačem naredili dve luknjici. Na prvo stran šelešamerja so prilepili malo manjši A5 šelešamer, da je bil okoli viden lep barvni rob spodnjega šelešamerja. Sledilo je risanje prve platnice. Nanjo (manjši bel šelešamer) so napisali avtorja in naslov

dela (Fran Levstik: Martin Krpan) ter narisali karkoli, kar jih na zgodbo spominja. Večina jih je narisala Krpana. Za domačo nalogo so učenci morali do naslednje ure knjižico zvezati z vrvico in dokončati naslovnico. Na zadnjo platnico se je vsak moral podpisati z imenom in priimkom ter dodati razred. Kdor je želel, pa je lahko rob platnice obšil.

Sledila je tretja ura obravnave knjige z izdelavo knjižice. Na notranjo stran prve platnice so napisali naslov Kazalo, ki so ga sproti dopolnjevali. Učencem sem svetovala, naj se vsako poglavje začne na novi strani, da bo knjižica bolj pregledna in urejena. Na naslednjo stran so pod naslovom O avtorju z dodatnega fotokopiranega lista izpisali nekaj bistvenih podatkov o življenju in delu Frana Levstika. Na to stran so prilepili tudi sličico avtorja, ki so jo izrezali z lista z navodili (Priloga 1). Novo poglavje je imelo naslov O knjigi. Pri tem so naredili »osebno izkaznico« knjige. V stolpcu so izpisali: avtorja, naslov dela, zbirko, urednika, ilustratorja, založbo, kraj in leto izdaje ter število strani. Pri tem poglavju so prav tako iz navodil izrezali in prilepili slikico knjige (Priloga 1). Sledil je nov naslov knjige PPT-predstavitev. Učencem sem projicirala pet drsnic PPT-predstavitev, ki so jo morali prepisati (Priloga 3). Zajela je vrsto dela, leto nastanka, katera priporočila je avtor upošteval pri pisanju, katere osebe nastopajo in katera dogajalna kraja zgodba zajema. Da bi časovno ujeli eno šolsko uro, so si učenci iz navodil izrezali in prilepili značilnosti te pripovedke, vrsto slogovnega postopka in sporočilo dela ter kdo pripoveduje vložno in okvirno zgodbo (Priloga 4).

Četrta ura izdelave je bila posvečena vsebinski obravnavi knjige. Učenci so pod novim naslovom Vprašanja najprej izrezali vprašanje iz navodil, ga prilepili v knjižico in nato odgovorili nanj (Priloga 2). V skupini so lahko skupaj oblikovali odgovore na vprašanja ali pa je pisal vsak zase. Tako so si lahko pomagali med seboj, še posebej učno boljši so bodrili učno šibkejše učence. Pri odgovarjanju so si pomagali tudi s knjigo, kamor so lahko pokukali, če pri katerem vprašanju niso bili gotovi v pravilnost odgovora. V tej uri obravnave so morali na tak način odgovoriti na dvajset vprašanj, tri pa so bila za domačo nalogo (opis, oznaka in risba Krpana, kratka obnova zgodbe, mnenje o knjigi). Nekateri učenci so bili hitrejši, drugi počasnejši, zato so delali v skupinah, kjer so drug drugega spodbujali in imeli približno enak ritem dela. Hitrejši učenci so posledično imeli manj domače naloge, počasnejši več.

Zadnjo, peto uro obravnave, so imeli učenci še zadnjo nalogo. Izbirali so med možnostmi: lahko so nadaljevali zgodbo s poroko Krpana in kraljične (poustvarjalno pisanje), lahko so sestavili kratek kviz o knjigi ali pa so ustvarili križanko z gesli, ki se nanašajo na vsebino. Kviz in križanka sta morala imeti pripisane rešitve na nasled-

nji strani knjižice. Naj omenim, da so se povečini odločali za različne vrste križank. S tem so naredili nekakšno refleksijo predelane vsebine. V tej uri so učenci morali še pregledati vse strani in naloge, če so vse naredili, označiti strani, preveriti kazalo itn. Če je komu ostala kakšna stran prazna, so narisali kakšen prizor iz knjige. Knjižice so mi ob koncu ure oddali v pregled in smo jih zatem razstavili v šolski knjižnici, da so jih lahko prelistali ostali učenci šole.

Opažanja pri obravnavi oziroma ustvarjanju knjižice

Učenci so dve uri obravnave potrebovali vodenje na začetku, naslednje ure pa so že sami med odmorom pripravili mize, mape z navodili in knjižice v nastajanju in potem po skupinah delali skoraj brez moje pomoči. Postali so sam svoj učitelj in učenec hkrati. Z veseljem sem jih opazovala, kako razvijajo samostojnost, iščejo in usvajajo znanje, kako se lotijo nalog, čemu kateri učenec posveča več pozornosti, s kakšno rešitvijo so že zadovoljni ali pa jo želijo izboljšati ipd. Ker so bili v vsaki skupini učenci, ki so disciplinsko ali zmožnostno različni, je tak način dela dvignil samopodobo učno šibkejšim učencem, bolj »živahni« učenci pa so ravno zaradi skupinskega dela razvili strpnost.

Na tak način sem to domače branje obravnavala dvakrat. Všeč jim je bilo, da so lahko delali sami, da so se potrudili po svojih močeh. Na obrazih jim je sijalo zadovoljstvo, ko so bile knjižice končane in lične, ko je bilo peturno delo kakovostno opravljeno (Priloga 5). Nekateri so se kar primerjali med seboj, kako je kdo kaj napisal, narisal, ustvaril kviz. Tu pa tam je kdo dal sošolcu rešiti križanko in ga spremljal, če je sestavil dovolj velik izziv.

Peturno obravnavo domačega branja z izdelavo knjižice s kakšno generacijo izvedem tudi v šestem razredu, kjer preberejo pesniško zbirko *Nebeške kočije* pesnice Bine Štampe Žmavc in potem po navodilih izdelajo podobno knjižico kot sedmošolci.

Sklep

Na takšen način (glasno branje z razlago, vsebinska in literarna analiza z izdelavo knjižice) lahko učenec postopno usvoji osnovne značilnosti pripovedke *Martin Krpan*, njeno vsebino in sporočilnost, kar predpisuje učni načrt za pouk slovenščine v osnovni šoli. Tu ne gre za učenje na pamet, ampak za usvajanje in utrjevanje znanja z ustvarjanjem. Tudi nekaj ročnih

spretnosti ter umetniške nadarjenosti so pri tem pokazali učenci.

Viri in literatura

<http://gradiva.txt.si/m/slovenscina/fran-levstik-peter-klepec/doc/krpan1.ppt> (2. 11. 2018).

https://sl.wikipedia.org/wiki/Fran_Levstik#/media/File:Fran_levstik.jpg (2. 11. 2018).

http://zoso.si/product/product&product_id=1319137/1319137/Fran_Levstik_-_Martin_Krpan/ (2. 11. 2018).

Učni načrt. Program osnovna šola. Slovenščina. (Elektronski vir). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo: Zavod RS za šolstvo, 2011. Dostopno na: http://www.mizs.gov.si/fileadmin/mizs.gov.si/pageuploads/podrocje/os/prenovljeni_UN/UN_slovenscina_OS.pdf (2. 11. 2018).

Korošec, Vladimira, 2009: Stopinjice v svet književnosti: delovni zvezek za pouk v sedmem, osmem in devetem razredu osnovne šole z dodatkom literature zgodovine in literarne teorije. Dol. Počehova: Garb. 12–13.

Kodre, Petra, 2013: Od glasov do knjižnih svetov 7; samostojni delovni zvezek za slovenščino v 7. razredu osnovne šole: jezik in književnost. Ljubljana: Rokus Klett. 138–150.

Blažić, Milena Mileva et al., 2010: Novi svet iz besed 7: berilo za 7. razred osnovne šole. Ljubljana: Rokus Klett. 150–153.

Kepic Mohar, Alenka (ur.), 2007: Šolski album slovenskih književnikov. Ljubljana: Mladinska knjiga. 74–75.

Levstik, F., Kralj, T. (2010), Martin Krpan. Ljubljana, Mladinska knjiga.

Založila Osnovna šola Metlika. Gradivo pripravili učenci 7. c-razreda. Janja Ambrožič in drugi (Vita Kambič, Anja Spudič, Marko Stipanović). Šol. leto 2015/16.

Založila Osnovna šola Metlika. Gradivo pripravili učenci 7. a-razreda. Anže Matjašič. Šol. leto 2013/14.

Založila Osnovna šola Metlika. Gradivo pripravili učenci 7. b-razreda. Petra Nemanič. Šol. leto 2013/14.

PRILOGA 1

Domače branje v 7. razredu: Fran Levstik, Martin Krpan

Izdelal boš knjigo o knjigi, nekaj boš naredil v šoli, nekaj doma. Na koncu boš svoj izdelek oddal učiteljici v pregled. Pri izdelavi knjige se potruji, uporabi barve, domišljijo in znanje. Pazi na ličnost izdelka. Pa veselo na delo!

1. Z vrstico zveži pet prepognjenih listov A4 (kdor ima večjo pisavo, pa šest).
2. Na naslovno stran napiši avtorja in naslov knjige. Kot ozadje z barvicami nariši kar koli, kar se navezuje na samo zgodbo. Na hrbtno stran spodaj se podpiši z imenom in priimkom, pripiši tudi razred.
3. Na prvo notranjo stran napiši kazalo, ki ga boš sproti dopolnjeval.
4. Na naslednjo stran napiši bistvene podatke o avtorju (življenje in delo), ki jih izpišeš s fotokopiranega lista.
5. Na naslednjo prazno stran izpiši bistvene podatke o knjigi (avtor, naslov, zbirka, urednik, ilustrator, založba, kraj in leto izdaje, št. strani).
6. Z naslednjo prazno stranjo začni s prepisom PPT-predstavitve. Prilepi dodatne podatke o knjigi.
7. Na naslednjo prazno stran prilepi vprašanja in zatem odgovarjaj na njih. Šele ko narediš vsa vprašanja, se loti naslednje točke.
8. Kot zadnjo nalogo pa naredi sledeče (izberi ENO možnost!):
ALI nadaljuj zgodbo s poroko Krpana in kraljične,
ALI naredi kratek kviz iz snovi tega domačega branja,
ALI naredi križanko iz snovi tega domačega branja.
9. Preden izdelek oddaš, preveri, če si naredil vse naloge, če si oštevilčil strani itd. Ne pozabi, da ima vsaka »nalog-a« naslov!

Izreži in prilepi. Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Fran_Levstik#/media/File:Fran_levstik.jpg (2. 11. 2018).
http://zoso.si/product/product&product_id=1319137/1319137/Fran_Levstik_-_Martin_Krpan/ (2. 11. 2018).

PRILOGA 2

Vprašanja

1. Kdo je bil Martin Krpan?
2. Kje je bil doma?
3. S čim se je ukvarjal?
4. Kakšno je bilo njegovo prvo srečanje s cesarjem? Opiši.
5. S čim je naredil močan vtis na cesarja?
6. Kdaj se je cesar ponovno spomnil Krpana?
7. Je Krpan svojo nalogo opravil? Opiši.
8. Kje se je zataknilo?
9. Kakšen odnos je imel minister Gregor do Krpana?
10. Kaj je Krpan prosil cesarja?
11. Kako si razlagaš, da je Krpan nastopil pred cesarjem tako samozavestno?
12. Kako se je na to prošnjo odzval cesar? In kako minister Gregor?
13. Zakaj je Krpan cesarju priznal, da se mu je некоč zlagal, da tovari bruse in kresilno gobo?
14. Kako si razlagaš Krpanove besede: *»Pa taka je le: Kadar se človek zasukne s pravega pota, naj bo še tako močan, pa se vendar boji, če veja ob vejo udari.«*
15. Katere Krpanove besede potrjujejo, da Krpan ni zaupal Gregorju?
16. Ker je bil Krpan preprost človek, je uporabljal tudi ljudske reke. Poišči vsaj dva in ju izpiši.
17. Cesar je bil Krpanu voljan v vsem ugoditi. Zakaj mu Gregor na koncu ne ugovarja več?
18. S katerimi besedami ja avtor izrazil Gregorjevo nejevoljo?
19. Zakaj se je Krpanu tako mudilo domov?
20. Kako si razlagaš, da je Krpan pred odhodom obljubil cesarju pomoč tudi v bodoče? Upoštevaj dejstvo, da je bil Krpan predstavnik slovenskega ljudstva, cesar pa tuje oblasti.
21. Opiši in označi Martina Krpana. Glede na svoj opis ga tudi nariši.
22. Napiši kratko obnovo dela.
23. Napiši svoje mnenje o knjigi.

PRILOGA 3

PPT-predstavitev Vir: <http://gradiva.txt.si/m/slovenscina/fran-levstik-peter-klepec/doc/krpan1.ppt> (2. 11. 2018).

Fran Levstik:
Martin Krpan

Pisatelj je po svoje oblikoval tisto, kar je slišal po ustnem, ljudskem izročilu.

ima zgodovinsko podlago z določenim krajem dogajanja (turško obleganje cesarskega dvora v Avstriji)

prva slovenska umetna pripovedka, 1858

Upoštevanje priporočil iz Popotovanja iz Litije do Čateža

- pisanje za preprosto ljudstvo
- v ljudskem jeziku, šaljivo
- zanimiva zgodba (zaplet, razplet)
- osebe naj bodo prikazane kot ljudje iz resničnega življenja

Osebe

- cesar
- cesarica
- cesarjeva hči

minister Gregor

Brdavs

boj

Martin Krpan

Dogajalna kraja

Cesarski dvor Hofburg

Vrh pri Sveti Trojici

PRILOGA 4

Izreži in prilepi.

Martin Krpan Frana Levstika je prva slovenska umetna pripovedka. V zgodbi se resničnost prepleta z izmišljenimi podobami, veliko je pretiravanj, ljudskih rekel in pregovorov, primer ali komparacij ter obratov, zato je pripovedka. Umetna pa je, ker jo je zapisal znani avtor po zgledu ljudske pripovedke.

Zgodba o Martinu Krpanu je iz dveh delov, in sicer iz:

- OKVIRNE zgodbe, ki jo pripoveduje pisatelj v prvem odstavku knjige (Močilar mi je časi kaj razkladal o nekdanjih časih ...). Tu je pripovedovalec PRVOOSEBNI.
- VLOŽNE zgodbe – zgodbe o Martinu Krpanu, ki jo pisatelju pripoveduje kmet Močilar. Tu je pripovedovalec TRETJESEBNI oziroma VSEVEDNI. Zajema preostali del knjige.

Fran Levstik v knjigi Martina Krpana prikaže kot junaka, kot močnega, samosvojega in bistrega hrusta. Je pošten, v svoji moči kos vsakomur, v zgovornosti pa prekaša ministra Gregorja in samega cesarja.

Pri ustvarjanju dela je Fran Levstik uporabil kot slogovni postopek DVOGOVOR ali DIALOG.

Levstik nam v delu prikaže, kako je njegov junak Martin Krpan razkrinkal nepošten in precej mačehovski odnos dunajskega dvora do Slovencev v 19. stoletju.

PRILOGA 5

24) Napiši svoje mnenje o knjigi.

Ta pripovedka mi je bila zelo všeč, saj govori o tem kako je Krpan dober človek, pripravljen pomagati in nas uči delati dobro. Všeč mi je tudi zaradi tega, ker jo lahko hitro preberemo in je namenjena preprostim bralcem, saj je Levstik pisal v časih, ko ljudje še niso znali brati in pisati.

Napisala Vita Kambič, 7. c razred.

Uporabniki

1) Kdo je bil Martin Krpan?

Martin Krpan je bil silen človek, ki je umiril sol.

2) Kje je bil doma?

Z ena pri sveti trojici na Notranjskem

3) S čim se je ukvarjal?

Ukvarjal se je z umiranjem soli

4) Kakšno je bilo njegovo prvo srečanje s cesarjem? Opiši.

Prvo srečanje je bilo hitro in gladko

5) S čim je naredil močan vtis na cesarja?

S tem da je nosil svojo kobilico

~3~

6) Kaj se je cesar ponotmislil spomni Krpana?

Cesar se je spomnil Krpana, ko je na Dunaj prišel Brdars.

7) Je Krpan svojo nalogo opravil? Opiši.

Da. Krpan je uspešno umiril Dunaj.

8) Kje se je zataknilo?

Zataknilo se je pri izhiti orožja

9) Kakšen odnos je imel minister Gregor do Krpana?

Do Krpana je bil bolj zadržan.

10) Kaj je Krpan prosil cesarja?

Da bi lahko prevažal sol.

~10~

Napisala Anja Spudič, 7. c razred.

O avtorju

- Ivan Tavtlik se je rodil 28. septembra 1881 v Gornjih Ratjah pri Velikih Laščah na domačiji.
- Leta 1892 se je vpisal na Ljubljanski normalni.
- Od leta 1896 do 1899 je živel v internatu, za katerega je dobil Cerhno.
- Umrl je v hudih duševnih mukah 16. novembra 1897 v Ljubljani.

DELA:

- Martin Krpan
- Najdihojca
- Kdo je rdečo napravil orožje

~3~

O knjigi

Avtor - Ivan Tavtlik
 Naslov - Martin Krpan
 Zbirka - Levi danžaj
 Urednik - Borut Trgolič
 Ilustrator - Jona Kralj
 Založba - Mladinska knjiga
 Kraj - Ljubljana
 Leto izdaje - 1983
 Št. strani - 62

~4~

Napisala Anja Spudič, 7. c razred.

KAZALO	
	strani
KAZALO	2
O AVTORJU	3
BISTVENI PODATKI (O KNJIGI)	4
PPT	5
VPRAŠANJA	6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15
OPIS M. KRPA NA	12, 13
OBNOVA KNJIGE	14, 15, 16
MNENJE O KNJIGI	17
KRIŽANKA	18, 19

Napisal Marko Stipanovič, 7. c razred.

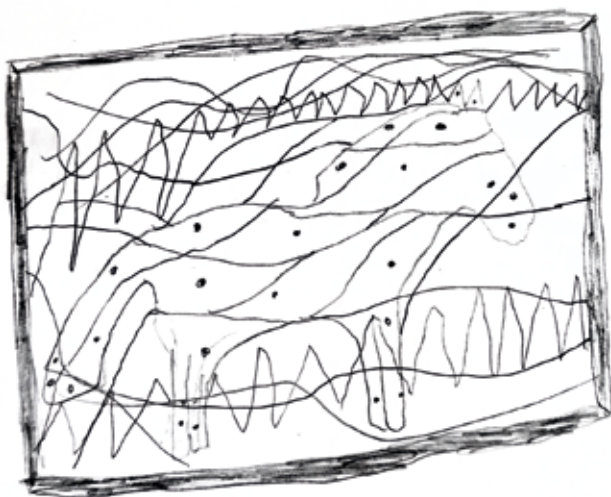

Ustvarila Janja Ambrožič, 7. c razred.

Ustvarili:
 Janja Ambrožič,
 Vita Kambič,
 Anže Matjašič,
 Petra Nemanič,
 Anja Spudič in
 Marko Stipanovič.

Slikovna križanka

Narisal Anže Matjašič, 7. a razred.

Križanka

Rešitve

1. KRPAK
2. BRDAYS
3. DUNAJ
4. GREGOR
5. JANEZ
6. LEVSTIK

1. Martin ...
5. Cesar.
6. Avtor...

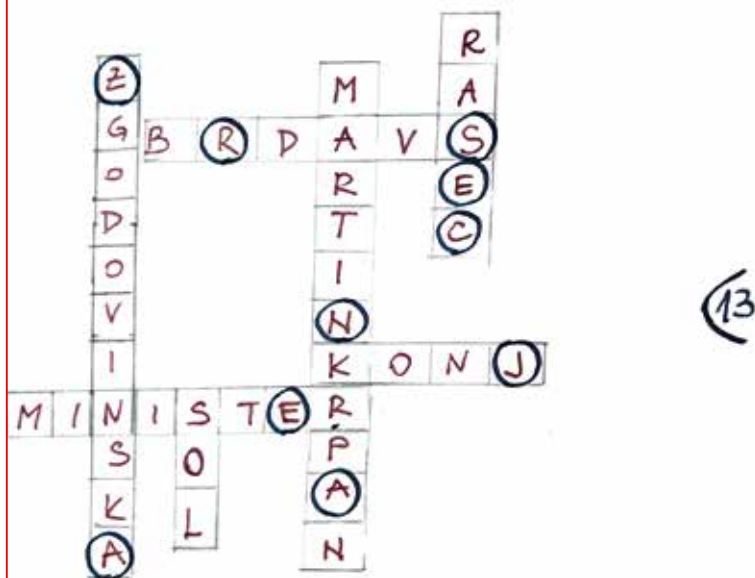
2. Kdo ga ne premaga, razen Krpan.
3. Njegov brat.
4. Minister.

~15~

~16~

Sestavila Anja Spudič, 7. c razred.

Križanka

Iz obkroženih črk boš sestavil
še eno ime iz knjige:

Sestavila Janja Ambrožič, 7. c razred.